

Σάββας Στρούμπος: «Τα έργα αποκαλύπτονται όταν αρνηθούμε τα κλισέ που έχουν κατακάτσει πάνω τους»

Γιώτα Δημητριάδη

11/11/2019

Είναι ένας πολίτης του κόσμου, μαζί με τον Θοδωρή Τερζόπουλο έχει ταξιδέψει στα μεγαλύτερα θέατρα της υφηλίου και έχει απολαύσει το θερμό χειροκρότημα και τις διθυραμβικές κριτικές. Παρ' όλα αυτά ο Σάββας Στρούμπος δηλώνει πως εμπνέεται πάντα από την Αθήνα και τις συναντήσεις στα κουτούκια της μ' αγαπημένους ανθρώπους.

Συνεχίζει για δεύτερη σεζόν και μετά την πετυχημένη καλοκαιρινή περιοδεία, να παρουσιάζει με την ομάδα «Σημείο Μηδέν» την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, παράσταση που έκανε αίσθηση την περσινή σεζόν.

Σε μια από τις αγαπημένες του γωνιές στην πόλη, στην Πλάκα, έχει κανονιστεί το ραντεβού μας για τη φωτογράφιση και την κουβέντα. Παρά το μικρό τζετ λαγκ, ο Σάββας άρτι αφιχθείς από την Κίνα, δεν χάνει στιγμή το χαμόγελό του αλλά και αυτό το μοναδικό πάθος του για το πιο όμορφο ταξίδι απ' όλα: αυτό στον μαγικό κόσμο του θεάτρου.

Μόλις επέστρεψες από Κίνα. Τι έκανες εκεί; Πώς ήταν αυτή η εμπειρία;

Στην Κίνα ταξίδεψα με το Θέατρο Άττις, συμμετέχοντας στις «Τρωάδες» του Θοδωρή Τερζόπουλου. Παρουσιάσαμε την παράσταση στο φεστιβάλ του WuZhen. Αντιμετωπίζω κάθε έξοδο από το θέατρο της Λεωνίδου, είτε στο εξωτερικό είτε στο εσωτερικό, με την ίδια αυτοσυγκέντρωση και ενέργεια. Χρειάζεται να υπερασπιζόμαστε την παράσταση με όλο μας το είναι. Από την άποψη αυτή, κάθε ανάλογη εμπειρία είναι εξίσου δυνατή.

Με τον Θ. Τερζόπουλο έχετε γυρίσει σχεδόν όλο τον κόσμο. Πόσο διαφορετικό είναι το θέατρο σε κάθε γωνιά του πλανήτη και ποιο είδος σ' έχει γοητεύσει περισσότερο;

Σε κάθε χώρα, ανάλογα με τις πολιτισμικές, ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές ιδιομορφίες, το θέατρο διαθέτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ωστόσο παντού υπάρχουν οι άνθρωποι του θεάτρου που αφιερώνουν τη ζωή τους στην υλοποίηση ενός καλλιτεχνικού οράματος που αφορά

διαστάσεις της ανθρώπινης κατάστασης μέσα στον κόσμο. Ίσως απ' όλες τις παραδόσεις να συνδέομαι περισσότερο με τη ρωσική παράδοση λόγω της μεγάλης ιστορίας και των σπουδαίων δημιουργών που ανήκουν σε αυτή.

Πιστεύεις ότι ως χώρα, έχουμε επενδύσει αρκετά στον πολιτισμό μας και ειδικότερα στο θέατρο;

Ναι, πιστεύω ότι επενδύουμε στον πολιτισμό. Φοβάμαι, όμως, ότι αυτή η επένδυση έχει κατά κύριο λόγο χαρακτηριστικά τουριστικής ατραξιόν ή πατριωτικής φιέστας. Μπορούμε άραγε να αρνηθούμε τις απαιτήσεις της βιομηχανίας του θεάματος και να κοιτάξουμε για λίγο μέσα μας; Προσωπικά πιστεύω στα εγχειρήματα από ομάδες ανθρώπων που αντιστέκονται στις παραπάνω αντιλήψεις και επιμένουν να εκφράζονται και να δημιουργούν αναλαμβάνοντας το κόστος της αντίστασής τους.

Μετά τις εκλογές, είδαμε πολλές αλλαγές από το Υπουργείο Πολιτισμού, νέες ηγεσίες στο Εθνικό Θέατρο και στο Φεστιβάλ Αθηνών αλλά και την πρόσφατη απομάκρυνση της ηγεσίας του Κ.Θ.Β.Ε. Ποιο είναι το δικό σου σχόλιο;

Με εξαίρεση μια συνεργασία με το Φεστιβάλ Αθηνών το 2014 με τη «Σωφρονιστική Αποικία», επιλέγω να είμαι συγκεντρωμένος στη δουλειά μου με τους συνεργάτες μου στην Ομάδα και το Άτις, γιατί πιστεύω ότι μέσα από αυτούς τους δρόμους προωθείται το θέατρο και η τέχνη του ηθοποιού. Πιστεύω σε έναν ριζικό μετασχηματισμό όλων αυτών των φορέων και θεσμών με γνώμονα την επιστροφή στις σημαντικές παραδόσεις του θεάτρου, τη μνήμη, τη δημιουργικότητα, την ανθρώπινη χειραφέτηση. Στους ανθρώπους που αναλαμβάνουν αυτές τις θέσεις εύχομαι καλή τύχη.

Πόσο δύσκολο ή εύκολο είναι να συνεργάζεσαι με τον Θ. Τερζόπουλο;

Είναι δημιουργικό! Οι απαιτήσεις της δουλειάς είναι μεγάλες και χρειάζεται διαρκής εγρήγορση, ετοιμότητα και ανάληψη πρωτοβουλίας σε πολλά επίπεδα. Για μένα είναι προκλητικό. Δεν σκέφτομαι την ευκολία ή τη δυσκολία. Τα πάντα υπάρχουν μέσα στη δουλειά ανά πάσα στιγμή.

Συχνά ακούμε να λένε ότι το ελληνικό θέατρο πάσχει από εμπνευσμένους σκηνοθέτες. Το ασπάζεσαι;

Δεν συμφωνώ με τις γενικεύσεις. Ας είμαστε αυτοσυγκεντρωμένοι, ας αφουγκραζόμαστε τις αγωνίες και τις επιθυμίες μας, τον κόσμο που

ζούμε και το τι διακυβεύεται στην εποχή μας, ας δουλεύουμε με σοβαρότητα και επιμονή, ας δίνουμε έμφαση στην παιδεία την καλλιτεχνική και την ανθρώπινη και η έμπνευση έρχεται χωρίς να το περιμένουμε.

Η «Αντιγόνη» συνεχίζεται για δεύτερη χρονιά, το καλοκαίρι ακολούθησε μια περιοδεία σ' ανοιχτά θέατρα. Πώς προσαρμόστηκε εκεί η παράσταση; (είχε δημιουργηθεί για κλειστό χώρο).

Χρειάστηκε να ανοίξουμε την ενέργειά μας και τα εκφραστικά μας μέσα. Δεν ήταν δύσκολη η προσαρμογή, κυρίως λόγω του τρόπου δουλειάς μας και της ψυχοφυσικής εκπαίδευσης των ηθοποιών. Ως προς τη διαμόρφωση του χώρου, είχαμε μαζί μας ένα σκοινί με το οποίο δημιουργούσαμε τον κύκλο της τραγωδίας. Μέσα στον κύκλο παιζόταν η παράσταση.

Η «Αντιγόνη» έχει επηρεάσει πολλαπλώς την ηθική και γενικότερη πνευματική σκέψη του σύγχρονου Δυτικού μας πολιτισμού. Υπάρχουν ατελείωτες αναλύσεις και το έργο ανεβαίνει πολύ συχνά. Εσύ από ποια σκοπιά είδες τη Σοφόκλεια τραγωδία;

Βλέπουμε την «Αντιγόνη» ως Τραγωδία για τη διεκδίκηση της ζωής. Η ακατάβλητη επιθυμία της Αντιγόνης να θάψει τον νεκρό αδερφό της παρά τις διαταγές του Κρέοντα, δεν τη συνδέει μονάχα με τον κόσμο των νεκρών της και της οικογένειάς της. Ξεκινώντας από τη διεκδίκηση της ταφής απέναντι στην κρατική εξουσία, οδηγείται στη διεκδίκηση νέων όρων για την επανεκκίνηση της Ζωής στην πόλη μετά τον πόλεμο. Η Αντιγόνη επιχειρεί να ενώσει Μνήμη και Πόλη, Ύπαρξη και Ιστορία, Εξέγερση και Κοινωνία. Ο Κρέων φέρει το τρίπτυχο δύναμης της ανδρικής - κρατικής εξουσίας ως απόλυτη αρχή: πατριαρχία – στρατοκρατία – φαλλοκρατία. Όποιος δεν είναι μαζί του είναι εναντίον του. Κατά τη γνώμη του όλοι και όλα τον απειλούν, όλοι χρηματίζονται για να υποσκάψουν την εξουσία του.

Η παράστασή μας παίζεται αμέσως μετά από έναν πόλεμο. Δεν βλέπουμε τον μύθο στο βάθος του παρελθόντος, αλλά στο μέλλον. Μπορεί η ζωή να επανεκκινήσει μετά τον πόλεμο; Μπορεί ο άνθρωπος να διεκδικήσει εκ νέου τους όρους της ζωής του; Ο πόλεμος αφορά την οικουμένη και δεν έχει χωρικό όριο. Το ίδιο και η τραγωδία. Μέσα από την οπτική του πολέμου συναντάμε την οντολογική και βιοπολιτική προσέγγιση του έργου ως αστερισμό τραγωδιών μέσα στην τραγωδία.

Η έννοια του αστερισμού τραγωδιών είναι για μας σημαντική καθώς σηματοδοτεί την ανάπτυξη του τραγικού υλικού πέραν του δίπολου Αντιγόνης-Κρέοντα. Το κάθε πρόσωπο φέρει τον δικό του ιδιαίτερο πυρήνα αγωνίας, πάθους και δέους, έτσι αλληλεπιδρά με τα υπόλοιπα πρόσωπα και συμμετέχει στην εξέλιξη της τραγωδίας.

Πόσο μπορεί να απασχολήσει τον σημερινό θεατή η φιλοσοφική σπουδαιότητα του έργου; Μπορεί ο Έλληνας του 2019 να κατανοήσει την έννοια του ηθικού και άγραφου νόμου, σε μια εποχή ισοπέδωσης; Όπως είπα και παραπάνω, δεν σκέφτομαι με γενικεύσεις, τις οποίες θεωρώ παραπλανητικές σε πολλά επίπεδα. Ποιος ακριβώς είναι ο Έλληνας; Είναι ένα μονοδιάστατο ον; Είμαστε σίγουροι γι' αυτό; Χρειάζεται προσοχή. Η επαφή μας με τους θεατές και στην Αθήνα και ανά την Ελλάδα σαφώς αποδεικνύει ότι υπάρχουν ευαίσθητοι άνθρωποι που συνδέονται βαθιά με τα ζητήματα του έργου και της παράστασης.

Η λέξη «Αντιγόνη» σημαίνει είτε αυτή που πάει ενάντια στους γονείς της, είτε αυτή που αναπληρώνει (αντικαθιστά) τους γονείς της. Εσύ ποιον δρόμο διάλεξες σε σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον;

Είναι το αιμάτινο τοπίο πάνω στο οποίο βαδίζει η Αντιγόνη. Διαρκώς συνδεδεμένη με τους νεκρούς της, θέλει να τους κρατήσει στη μνήμη της, θέλει οι ψυχές τους να ησυχάσουν, τα τραύματά τους να επουλωθούν. Έτσι, το αιμάτινο τοπίο της οικογένειας γίνεται και το εφιαλτήριο της αντίστασής της απέναντι στην εξουσία, η πηγή ενέργειας του μεγάλου πάθους της, που την οδηγεί ως τον θάνατο.

Οι πρόβες για τις παραστάσεις σου, διαρκούν αρκετό, καιρό, πολλές φτάνουν και τον έναν χρόνο. Πόσο εφικτό είναι αυτό πρακτικά στο θεατρικό τοπίο της Αθήνας του 2019;

Από οικονομικής άποψης είναι δύσκολο, καθώς δεν μπορούμε να έχουμε τις αμοιβές που θα θέλαμε για τους ηθοποιούς. Ωστόσο οι ηθοποιοί αμείβονται και στις πρόβες και στις παραστάσεις. Από καλλιτεχνικής άποψης είναι αναγκαίο, γιατί η δημιουργική και ερευνητική διαδικασία χρειάζονται χρόνο, επιμονή και υπομονή.

Μετά το «Περιμένοντας τον Γκοντό» έρχονται οι «Ευτυχισμένες μέρες». Τι σε γοητεύει στον Μπέκετ;

Τον θεωρώ τον σύγχρονο τραγικό, τον συγγραφέα που εκφράζει τις τραγικές διαστάσεις της ανθρώπινης ερήμωσης και αγωνίας με απaráμιλλο βάθος και ένταση. Στο υπέδαφος των κειμένων του βλέπω τη σπίθα της ζωής, το θάρρος να αντιμετωπίσουμε την οδύνη της ανθρώπινης κατάστασης. Στα κείμενά του βλέπω τον αγώνα του ανθρώπινου όντος στη σύνδεσή του με το αναπόφευκτο του θανάτου. Θεωρώ το υλικό του εξαιρετικά γενναιόδωρο. Πιστεύω, όμως, ότι μας αποκαλύπτεται εφόσον τολμήσουμε να αρνηθούμε τα κλισέ που έχουν κατακάτσει πάνω στα κείμενα του μέσα στα χρόνια. Θα συνεχίσω να δουλεύω πάνω στον Μπέκετ, ακολουθεί το «Not I» («Όχι εγώ»)

Εντοπίζονται κοινά στοιχεία ανάμεσα στην αρχαία τραγωδία και το θέατρο του παραλόγου;

Σαφώς ο Μπέκετ εντάσσεται στο θέατρο του παραλόγου, όμως ως μια διακριτή οντότητα. Οπότε θα μπορούσα να πω ότι υπάρχουν κοινά στοιχεία ανάμεσα τον μπεκετικό κόσμο και την αρχαία τραγωδία, όπως και θεμελιώδεις διαφορές. Στον Μπέκετ έχουμε την τραγι-κωμωδία, βρισκόμαστε σε ένα τοπίο καταστροφής, στο τέλος του κόσμου όπως τον ξέρουμε. Εκεί τα πρόσωπα δεν είναι παθητικά. Αντίθετα, είναι ενεργοποιημένα, προσδοκούν ένα συμβάν λύτρωσης, το οποίο ως το πέρας του έργου δεν έρχεται. Σε αυτή την κατάσταση ενεργοποιημένης προσδοκίας στην εσχατιά του κόσμου, στο κάθε πρόσωπο ξεδιπλώνεται όλο το φάσμα της ανθρωπότητας με τους φόβους και τις ελπίδες, τις επιθυμίες και τις αγωνίες, αλλά και την ανάγκη συνύπαρξης κι επαφής με τον άλλον άνθρωπο, έστω και στα πέρατα της ζωής. Στην ερήμωση των προσώπων ξεδιπλώνεται η τραγωδία της ανθρώπινης κατάστασης, στην αποκάλυψη των ανθρώπινων αντιφάσεων βλέπουμε το κωμικό στοιχείο. Ιερό και βέβηλο, προσδοκία και απόγνωση, επιθυμία και ματαιώση, έρωτας και θάνατος αλληλεπιδρούν και αλληλοδιαπλέκονται στο έργο του Μπέκετ, δημιουργώντας ένα τραγι-κωμικό σύμπαν μελέτης του ανθρώπινου μέσα στον άνθρωπο.

Στην αρχαία τραγωδία το πρόσωπο καταλύτης, ο τραγικός ήρωας είναι παρόν, είναι εδώ, διεκδικεί, συγκρούεται, ανατρέπει την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Δεν υπάρχει το στοιχείο της προσδοκίας, παρ' όλο που βρισκόμαστε στα ακραία όρια Φύσης, Ύπαρξης και Ιστορίας, δηλαδή σε τοπία λοιμού, καταστροφών, πολέμων, τρέλας, μανίας και πάθους. Μέσα στην κλίμακα του Άμετρου, του “άνευ όρων και ορίων” είναι που η

τραγωδία θέτει το ερώτημα: “Προς τι ο άνθρωπος;”, μελετώντας το ανθρώπινο σε όλο το φάσμα από την τερατία ως την υπέρβαση

Ποιες είναι οι δικές σου "Ευτυχισμένες μέρες";

Θεωρώ πως είναι το κείμενο που καθιστά τον Μπέκετ τον τραγικό του 20ου αιώνα, αλλά και τον προφήτη του 21ου. Βλέπουμε τη Γουίνι ως σύγχρονο Προμηθέα, έγκλειστο στο καμένο τοπίο του θανάτου, της αγωνίας και της οδύνης. Εκεί όμως αγωνίζεται, αντλεί την ενέργειά της από το βάθος της ανθρώπινης δομής, κρατάει τη σπίθα της ζωής αναμμένη και παλεύει ως το τέλος, ως τη στιγμή του κύκνειου άσματος. Αν οδεύει προς τον θάνατο, οδεύει ως νικήτρια της ζωής. Το Θάρος του Ζην βρίσκεται στον πυρήνα της δουλειάς μας.

Στον ρόλο της Γουίνι είναι η **Ανέζα Παπαδοπούλου**, συγκλονιστική ηθοποιός. Η συνεργασία μας είναι πολύ δημιουργική και προκλητική. Μαζί της στη σκηνή είναι η σταθερή συνεργάτις μου και ηθοποιός της Σημείο Μηδέν εδώ και 6 χρόνια, η **Έλλη Ιγγλίζ**.

Ποιο είναι το καλύτερο ταξίδι που έχεις κάνει ποτέ;

Ταξίδια σε απομονωμένες παραλίες για λίγες διακοπές το καλοκαίρι ή σε κάποιο χωριό τον χειμώνα ή την άνοιξη. Αλλά και το “ταξίδι” προς και από το θέατρο με την αγωνία και την προσδοκία του, τις σκέψεις και την ανακούφιση.

Τι σιχαίνεσαι και τι αγαπάς στην Αθήνα;

Η Αθήνα είναι για μένα πόλη έμπνευσης. Αγαπώ ιδιαίτερα τις γωνιές της στα Εξάρχεια, στον Κεραμεικό, στην Ακρόπολη, στο Φάληρο, κάποια κουτούκια, κάποια σημεία συνάντησης με παρέες και αγαπημένους ανθρώπους. Αυτό που με απωθεί είναι η ανθρώπινη αγνωμοσύνη.